

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/118/2019
Identifikačné číslo spisu:	7514209680
Dátum vydania rozhodnutia:	26.08.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Lubor Šebo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:7514209680.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banka Slovensko, a.s. so sídlom v Žiline, Hodžova 11, IČO: 31 575 951, proti žalovanému S. U., bytom v E., N. 4, o zaplatenie 9.084,18 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 11C/370/2014, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 27. júna 2018 sp. zn. 11Co/415/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 27. júna 2018 sp. zn. 11Co/415/2017 a rozsudok Okresného súdu Košice - okolie zo 7. marca 2017 sp. zn. 11C/370/2014 vo výroku, ktorým zamietol žalobu a rozhodol o náhrade trov konania z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Košice - okolie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou podanou na Okresnom súde Košice - okolie sa žalobkyňa domáhala voči žalovanému zaplatenia nesplatenej časti úveru s príslušenstvom, ktorý m u bol poskytnutý na základe Úverovej zmluvy uzavretej 29. októbra 2013.

2. Okresný súd Košice - okolie (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 7. marca 2017 č.k. 11C/370/2014-59 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 9687,47 € s 5% úrokom zo sumy 9687,47 € od 10. mája 2014 až do zaplatenia do 3 dní po právoplatnosti tohto rozsudku. Žalobu v prevyšujúcej časti zamietol. Žalobkyni priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Z vykonaného dokazovania mal za preukázané, že žaloba žalobkyne je čiastočne dôvodná. Uviedol, že po vyčerpaní poskytnutého úveru žalovaný porušil svoje zmluvné povinnosti, preto bol 14. apríla 2014 vyzvaný na predčasné splatenie poskytnutého úveru v lehote do 19. mája 2014. V časti úrokov z úveru za obdobie po zosplatení úveru žalobu zamietol. Súd prvej inštancie mal za to, že pri predčasnom a mimoriadnom zosplatení úveru vzniká veriteľovi nárok na jednorazové vrátenie požičanej sumy istiny úveru, vrátane úrokov kapitalizovaných ku dňu zosplatenia úveru, následkom čoho nastáva strata nároku veriteľa na úroky za požičanie peňažných prostriedkov. Uviedol, že ak teda nastala situácia kedy žalovaný - spotrebiteľ už nemá právny titul mať peňažné prostriedky u seba a tieto užívať, nie je dôvod na to, aby veriteľ inkasoval úroky, ktoré by mu patrili výhradne za stavu oprávnenej držby prostriedkov

spotrebiteľom. V opačnom prípade by podľa súdu prvej inštancie došlo k značnej nerovnováhe v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Konštatoval, že v prípade, ak existuje zmluvná úprava, ktorá s protiprávnym stavom stotožňuje aj odplatné nároky patriace len v právne súladnom stave, bola by táto právna úprava na škodu spotrebiteľa neprijateľne odchylná od zákona, čo zmluvnú podmienku podľa § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka, resp. § 53 ods. 1 a 5 Občianskeho zákonníka robí absolútne neplatnou. Súd prvej inštancie zároveň dospel k záveru, že uplatňované poplatky za výzvu a upomienky sú neprimerané a bez ohľadu na vyššie uvedené skutočnosti nebol dôvod zaviazat' žalovaného k ich úhrade. Na základe týchto dôvodov žalobu zo zvyšnej časti zamietol, ako nedôvodnú. Súd prvej inštancie priznal len sankcie podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 3 nariadenia vlády Slovenskej republiky.

3. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 27. júna 2018 sp. zn. 11Co/415/2017 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v jeho napadnutej zamietavej časti a stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Uviedol, že úrok bol nepochybne dohodnutý do splatnosti úveru a medzi zmluvnými stranami ale nedošlo k dohode o tom, že žalobkyňa má nárok na úroky až do skutočného vrátenia poskytnutých peňažných prostriedkov. Pre prípad nezaplatenia úveru v lehote splatnosti bol podľa odvolacieho súdu jednoznačne dohodnutý iba úrok z omeškania s povinnosťou jeho úhrady až do zaplattenia úveru. Vzhľadom na chýbajúcu dohodu o povinnosti platiť zmluvný úrok až do skutočného vrátenia poskytnutých finančných prostriedkov, je podľa odvolacieho súdu potrebné vychádzať zo záveru o dojednaní zmluvných úrokov do splatnosti úveru. Konštatoval, že žalobkyni vznikol nárok na dohodnuté (zmluvné) úroky vo výške 13,90 % ročne z istiny iba do zosplatenia a za ďalšie obdobie žalobkyňa nemá právo na úroky z istiny. Nakoľko sa súd prvej inštancie podľa odvolacieho súdu pri právnom posúdení otázky úročenia úveru po jeho zosplatení nedopustil omylu, odvolanie žalobkyne proti zamietavému výroku napadnutého rozsudku z hľadiska ňou uplatneného odvolacieho dôvodu nepovažoval za opodstatnené. Dodal, že žalobkyňa si vykladá oprávnenosť úroku zo spotrebiteľského úveru po mimoriadnom zosplatení v rozpore so zásadou ochrany spotrebiteľa a výkladu v prospech spotrebiteľa zakotveného v § 52 ods. 2, § 53 ods. 1 a 5 a § 53 ods. 4 písm. k/ Občianskeho zákonníka. Odvolací súd sa stotožnil so súdom prvej inštancie aj pokiaľ ide o jeho právny názor, že uplatňované poplatky za výzvu a upomienky sú neprimerané.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v jeho napadnutej časti, podala žalobkyňa dovolanie, ktorého prípustnosť dovolania odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Mala za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa jej názoru v danom prípade síce súd aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval. V konfrontácii ustanovení § 565 Občianskeho zákonníka a § 506 ObZ zastáva názor, že nárok na zaplattenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatení. Poukazuje na to, že § 565 Občianskeho zákonníka nemožno zamieňať s § 506 Obchodného zákonníka a že zmluvne dojednaný úrok a zákonný úrok z omeškania sú dva odlišné právne inštitúty, plniace rozdielny účel. Žiada napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Žalobkyňa zastáva právny názor, že nárok na zaplattenie zmluvného úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatení.

5. Žalovaný sa k podanému dovolaniu nevyjadril.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

7. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnú (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

9. Z obsahu dovolania je zjavné, že žalobkyňa za dosiaľ dovolacím súdom neriešenú považuje otázku existencie a výšky nároku na zaplatenie zmluvného úroku po predčasnom zosplatnení úveru. Zastáva právny názor, že nárok na zaplatenie zmluvného úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení.

10. Právne účinky dovolania nastávajú podaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Prípustnosť dovolania treba preto posudzovať podľa stavu v čase jeho podania. V posudzovanej veci žalobkyňa v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom zadefinovala relevantnú právnu otázku (či nárok na zaplatenie zmluvného úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení), ktorá v čase podania dovolania (22. augusta 2018) skutočne ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Na tom, že jej dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nemení nič skutočnosť, že v čase po jeho podaní už najvyšší súd predmetnú otázku riešil, a to rozsudkom zo 16. júna 2020 sp. zn. 5Cdo/42/2020.

11. V predmetnom rozhodnutí odvolací súd v okolnostiach (skutkových i právnych) obdobných tejto veci najskôr uviedol, že otázka (ne)možnosti kumulácie zmluvných úrokov a úrokov z omeškania po zosplatnení úverovej zmluvy, kde jednou zo zmluvných strán je spotrebiteľ, je predmetom dlhodobej diskusie odbornej verejnosti, nakoľko jednoznačné legislatívne riešenie, ktoré by sa výslovne k problematike vyjadrilo, absentuje. Z rozhodovacej praxe odvolacích súdov pretrváva nesúlad v riešení otázky možného priznania zmluvných úrokov po predčasnom zosplatnení úveru, kedy sa vyprofilovali tri skupiny rozhodnutí. Jedna kategória rozhodnutí zmluvné úroky po zosplatnení úveru nepripúšťa a priznáva len úroky z omeškania. Druhá skupina rozhodnutí kumuláciu zmluvne dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania po predčasnom zosplatnení úveru pripúšťa. Tretia skupina rozhodnutí pripúšťa kumuláciu dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania obmedzene, iba do výšky, akú by pri riadnom plnení povinností žalovaný na dohodnutých úrokoch zaplatil.

12. Ďalej dovolací súd uviedol, že zmluva o úvere uzavretá medzi stranami sporu (aj v teraz posudzovanej veci, pozn.) je spotrebiteľskou zmluvou podliehajúcou zákonu o spotrebiteľských úveroch. Tento zákon ale nepokrýva všetky otázky vzniku úverového zmluvného vzťahu, práv a povinností strán, ktoré zo zmluvného vzťahu vyplývajú, riešenia otázok, na akú dobu je dlžník povinný platiť úroky z poskytnutého úveru, vzťah úrokov z úveru a úrokov z omeškania, výšku úrokov z omeškania, ktoré sú predmetom úpravy Obchodného zákonníka. Zmluva o úvere je v zmysle § 261 ods. 6 písm. d/ Obchodného zákonníka v znení účinnom ku dňu uzavretia zmluvy o úvere tzv. absolútnym obchodom, a preto bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy o úvere je potrebné pri posudzovaní tohto právneho vzťahu vychádzať aj z ustanovení Obchodného zákonníka o zmluve o úvere § 497 a nasledujúcich. Ustanovenia Občianskeho zákonníka sa v prípade právneho vzťahu, účastníkom ktorého je spotrebiteľ, použijú vtedy, ak v Občianskom zákonníku existuje také ustanovenie, ktoré je možné prednostne aplikovať (§ 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

13. Z ustanovenia § 497 a § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka vyplýva, že zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. U spotrebiteľských úverov je jednou z náležitostí, ktoré musí zmluva

obsahovať, uvedenie doby trvania zmluvy (§ 9 ods. 2 písm. d/ zákona o spotrebiteľských úveroch). To znamená, že doba trvania zmluvy pri jej vzniku je časovo ohraničená. V súčasnej právnej úprave zmluvy o úvere absentuje explicitná úprava konečného okamihu povinnosti dlžníka platiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov, v § 502 ods. 1 veta prvá Obchodného zákonníka je uvedené len to, že dlžník je povinný platiť veriteľovi úroky z úveru od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.

14. Zo žiadneho ustanovenia Obchodného zákonníka, Občianskeho zákonníka či zákona o spotrebiteľských úveroch nevyplýva zákaz dohody účastníkov úverovej zmluvy o povinnosti dlžníka platiť úroky z úveru až do úplného splatenia úveru. Obchodný zákonník ani Občiansky zákonník nemodifikuje moment trvania záväzku platiť úrok ani jeho výšku v prípade omeškania dlžníka s platením úveru ani v prospech dlžníka, ani v prospech veriteľa.

15. Za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplatneniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za ne získanou dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania.

16. Zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa; podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná. Veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena. Záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané, dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednanja, t.j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

17. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny, jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

18. Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednanja, ktoré umožňuje navýšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navýšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru, spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

19. Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednanja nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

20. Najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 5Cdo/42/2020 na základe vyššie uvedeného dospel k záveru, že „v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí“.

21. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

22. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.